

Abstrakt

Schopnost inference afektivních stavů je pro úspěch komunikační situace často klíčová. Řečové podněty posluchači užívané pro tento účel bývají shrnovány pod pojmem afektivní prozodie, jejímž nejčastěji zkoumaným akustickým korelátem je intonační rozpětí. Citlivost dítěte na prozodii je zdánlivě oslabena okolo pátého roku života. Počátek opětovné orientace na prozodi bývá datován okolo devátého roku, kdy ji začíná dítě užívat k určování afektivních stavu. Cílem této práce bylo pokusit se potvrdit tento vývojový rozdíl na dětských mluvčích češtiny a ověřit předpoklad, že afektivní valence často koresponduje s šířkou intonačního rozpětí (např. radost koreluje s širším rozpětím). Materiál k experimentu tvořilo 8 promluv 2 mluvčích - ženy a muže, jejichž intonační rozpětí bylo manipulováno - expandováno a komprimováno. Experiment byl proveden na 18 předškolních a 20 školních dětech. Respondenti v percepčním testu hodnotili dvojici mluvčích, přičemž rozpětí promluvy jednoho z nich bylo expandované a rozpětí druhého z nich komprimované. Úkolem dítěte bylo rozhodnout o tom, který z mluvčích „zní veseleji“ a který „zní smutněji“, a umístit oba na afektivní škálu: negativní - střed - pozitivní. Hlavní hypotézou výzkumu bylo kromě přítomnosti vývojového rozdílu mezi věkovými skupinami také to, že promluvy s expandovaným rozpětím budou častěji hodnoceny na afektivní škále jako pozitivnější a analogicky promluvy s komprimovaným rozpětím častěji jako negativnější. Výsledky potvrdily signifikantní vývojový posun ve vnímání afektivní prozodie mezi předškolními a školními dětmi a odhalily mimo jiné také signifikantní tendenci dětí hodnotit promluvu ženské mluvčí s expandovaným rozpětím častěji jako pozitivnější a promluvu mužského mluvčího s komprimovaným rozpětím častěji jako negativnější, pokud jsou uvažovány v relaci k sobě navzájem. Výsledky korespondují s předchozími nálezy podobných studií a jejich závěry, že intonačního rozpětí je jen jedním z mnoha akustických korelátů, jejichž interakce tvoří afektivní prozodii.

Klíčová slova: afektivní prozodie – afektivní stavy – afektivní valence – intonační rozpětí – percepce – osvojování řeči